

Aleksander L. Pogodin

Data napisania wiersza Mickiewicza "Do przyjaciół"?

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce
literatury polskiej 10/1/4, 97-98

1911

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

dzieła najmocniej zaręczył, zostawując publiczność w niecierpliwym oczekiwaniu skutków uczynionych obietnic¹⁾ *Pamiętnik Krzemieniecki* miał być — wedle współczesnej relacji — p o w s z e c h n y m (universel), poświęconym wszystkim naukom i sztukom wyzwołonym, a zatem: „przydatny dla różnych klas mieszkańców, a przynajmniej większej ich daleko liczbie służący“. Rozmaitością treści miał uczyć i bawić, a stosownym do przedmiotów tonem dogadzać rozmaitym gustom: dobre rozkrzewiać, złe karcić i naprawiać.²⁾

Wydawnictwo natrafiło wszelako na nieprzewidziane trudności i, mimo zabiegów, do skutku nie doszło.

Lwów.

Stefan Vrtel.

Data napisania wiersza Mickiewicza „Do przyjaciół“?

Przesyłając z Kowna kolegom wileńskim wiersz „To lubię“, A. Mickiewicz dołączył do niego znaną elegię „Bije raz, dwa, trzy...“ Prof. J. Kallenbach („Ad. Mickiewicz“ I, 65), P. Chmielowski („A. Mickiewicz“ I, 161) i inni przyjmują jako datę napisania tego ostatniego wiersza, nie 27 grudnia 1821, ale, za prof. Tretiakem, 27 grudnia 1820 r. „W grudniu 1821 r. nie mógł być Mickiewicz w Kownie, bo cały rok szkolny 1821—1822 przepędził w Wilnie za urlopem...“ („Młodość Mickiewicza“ I, 317). To twierdzenie zdaje się być zupełnie słusznem a na podstawie nowo odnalezionych listów litewskiego wieszcza można określić czas napisania obu wierszów jeszcze dokładniej. Ballada „To lubię“ istniała już w czerwcu 1820 r. W liście do T. Zana, pisany przed wakacjami r. 1820 (Nr. 27 w wydaniu prof. Kallenbacha „Nieznane pisma Adama Mickiewicza“ 1910), znajdujemy wzmiankę o tej balladzie: Mickiewicz prosi, by ją wydrukować na osobnej kartce. Ballada pewnie nie była już nowością dla kolegów filaretów. Ale kiedy ona była napisana? O jakim grudniu myślał autor, zamieszczając tę mylną datę w późniejszym wydaniu swoich

¹⁾ *Gazeta literacka*, 1821, nr. 15, s. 116 (i poprzed.): „Rzut oka na Pisma peryodyczne i o ich potrzebie na Wołyniu“. (Przez Pustelnika z zamku królowej Bony), oraz nr. 16, s. 121—3: „Dalszy ciąg i zakończenie Uwag Pustelnika... nad *Pamiętnikiem krzemienieckim*“.

Wiadomości o tym ciekawym i mało znanym artykule, informującym dokładnie o charakterze zamierzonego wydawnictwa, udzielił mi uprzejmie p. Stanisław Wasylewski.

²⁾ l. c.

poezyi. W grudniu 1819 roku Mickiewicz był w stanie zdenerwowania. Wiadomości o chorobie Czeczota przeraziły go bardzo.

„Właśnie przed tem doniesieniem umarł tu jeden z podobnej choroby, a kilku gwałtownie zapadło. Wszystkie te okoliczności tak mię obałamuciły, że w nocy spać nie mógł, a zasnawszy przyśniło się, jakobyś ty umarł; porwałem się, kazałem zapalić świece i mówiłem pacierze (trwoga do Boga!) wybijałem sobie z głowy senne głupstwa, a w o w y c h o d u r z e n i a c h n a p i s a ł e m d w i e k r ó c i u t k i e b a l l a d y; balladki dość mizerne; jedna dla m n i e t y l k o z r o z u m i a n a, drugą poprawię, podmieniam i wam przeczytam na fecie Zanowej.“

Wiemy, że na fecie Zanowej Mickiewicz nie był, ale wysłał na obchód tej koleżeńskej uroczystości dwie ballady: jedną dla niego tylko zrozumianą i rzeczywiście bardzo poufną, wiersz „Do przyjaciół“ i drugą, której nie można nazwać króciutką „To lubię“. Czy myślał Mickiewicz o innej balladzie? Czy „To lubię“ rozrosło się z biegiem czasu? Uważałbym ostatnie przypuszczenie za najwięcej prawdopodobne. W każdym razie „To lubię“ było napisane przed grudniem 1820 r. i jeżeli może nosić datę 27 grudnia, to ona stosuje się najlepiej do r. 1819, a nie do 1820. Ogólny nastrój poety w końcu roku 1820, zdaje się, był ponury, obojętny, nie bardzo sposobny do takich wybuchów. Data 27 grudnia taksamo nie może być pewną: Mickiewicz chciał być w Wilnie na środę 24 grudnia 1819 r. Czy się spóźnił?

Korzystając ze sposobności, dodam, że list, umieszczony przez prof. J. Kallenbacha pod datą „kwiecień 1820 r.“ (Nr. 25), zdaje się być napisanym w listopadzie albo w grudniu roku 1819. Nastrój wieszczu, który dobitnie wyraża się w listach Nr. 24 i 26 jest zupełnie obcy temu listowi; donosi w nim Mickiewicz o swoich udręczeniach, nie chce myśleć o „potem“, nie mówi o poezjach balladycznych, ale daje wzmiankę o „Demostenesie“, prosi o „jamby“ T. Zana i t. p. Właśnie w listopadzie i grudniu 1819 r. Mickiewicz pracuje usilnie nad pseudoklasycznym „Demostenesem“. Więc: Nr. 14 (listop. 1819) „Demostenes był słaby i co się zrobiło, to się dużo pokasowało“, Nr. 25 (listop. 1819 r.?) „Demostenes nie idzie jak potrzeba“. Nie wiem, z jakich powodów Sz. Wydawca datował ten list jako z kwietnia 1820 r.; treść jego cała stosuje się najlepiej do ostatnich miesięcy roku 1819 i byłaby wyjątkiem w kwietniu 1820, kiedy tak nastrój, jak i zajęcia Mickiewicza były inne.

Charków.

A. Pogodin.